

Omvendt virker det også utilfredsstillende at udnævne eksistensen af et større centralt bureaukrati i Han-Kina som årsagen til det kinesiske riges evne til at reproducere og gendanne sig selv i nye skikkelser op gennem århundrederne, når nu den romerske rigsmodel var mere sejlivet i antikken. Her må andre forklaringsfaktorer træde til, fx eksistensen af nomadefolk, der flere gange var i stand til at bemægtige sig det kinesiske rige. Det gælder ikke mindst mongolerne, som jo faktisk genforenede Riget i Midten efter Sung-dynastiets periode med splittelse.

En af styrkerne ved Burbank og Coopers værk er imidlertid, at det faktisk inviterer til selv at tænke videre over komparationer og årsags-sammenhænge. Bogen er et veloplagt forsøg på at vise, hvor centralt et prisme imperiehistorie er til at forstå vor fortid, men også vor fremtid. Den vil ikke entydigt stå i nationalstatens tegn. Vi får behov for at tænke i en verden af overlappende og lagdelt suverænitet, kort sagt et imperialt univers.

Peter Fibiger Bang

ALAN BOWMAN & ANDREW WILSON (red.): *Quantifying the Roman Economy: Methods and Problems*. Oxford University Press 2009. 376 s. 83 GBP.

FRANCESCO BOLDIZZONI: *The Poverty of Clio: Resurrecting Economic History*. Princeton University Press 2011. 228 s. 39,50 USD.

Quantifying the Roman Economy udgør første bind i en serie, der over de næste år vil fremlægge resultaterne af det såkaldte Oxford Roman Economy Project, eller OXREP, som det selvbevidste akronym lyder. Projektet blev ledet af den tidligere professor i antikhistorie ved University of Oxford, Alan Bowman, sammen med Andrew Wilson, professor i Romerrigets arkæologi sammesteds. Bowman har i mange år rettet sin interesse mod dagligdagens små dokumenter, hvad enten det var papyri fra den romerske regerings administration af livet i Egypten eller resterne af en officerskorrespondance bevaret på tavler fundet i fortet Vindolanda ved Hadrians mur. Wilson har i sin noget kortere karriere fokuseret på sporene efter produktionsteknologier anvendt i den romerske økonomi, med vandmøllen som en særlig favorit.

Det er altså i observationen af gentagelsen og det hverdagsagtige, at de to har deres udgangspunkt, eller med andre ord: Hvad der for senere perioder udgør kernesubstansen i *histoire sérielle*. Problemet for antikforskningen i den sammenhæng har imidlertid været, og er stadig, en bedrøvelig mangel på statistiske data. Til gengæld er der en endog meget levende debat om den romerske økonomis karakter.¹ Et svar på dén grundlæggende udfordring for antik økonomisk historie har været systematisk at udvikle komparative modeller som ramme for det sparsomt bevarede kildemateriale og dermed skabe forudsætningerne for en mere kontrolleret og realistisk fortolkning af det.² Et andet svar er at udvikle nogle diagnostiske talserier, som i hvert fald delvis kunne kompensere for manglen på egentlig statistik. Det sidste er Bowman og Wilsons ærinde.

De tager afsæt i en af de sidste årtiers arkæologiske landvindinger, nemlig survey-arkæologien, hvor store hold af arkæologer har kortlagt spredningen af fortidige potteskår i landskabet og derigennem givet os en langt bedre forståelse af tidligere tiders beboelsesmønstre og brug af jorden. Men den viden opstår først, når de mange enkeltobservationer systematisk registreres og samles i en fælles database. Bowman og Wilson har nu fortjenstfuldt sat sig for at mangfoldiggøre princippet brug ved at samle en række store databaser til at belyse fire aspekter af den romerske økonomi: urbanisering og demografi, landbrug, handel, samt møntvæsen og metallurgi. Ambitionen er at besvare spørgsmål om den romerske økonomis vækst og kvantitative niveau sammenlignet med fx det tidligt moderne Europa. Dette første bind er dog viet til at diskutere mulighederne og begrænsningerne i materialet. Begrænsningerne springer unægtelig i øjnene. Men undervejs, mens man lærer om dem, præsenteres interessante analyser og kritiske diskussioner af brugen af survey-data, af skibsvragsstatistik og meget andet. Bowman selv leverer en interessant diskussion af mulighederne for at lave kvantitativt baserede mikro-studier af landbrugssamfund i Egypten. Fulford har en fin artikel om sammenhængen mellem forskellige transportmuligheder og definitionen af lokal- og fjernhandel. Allen og Scheidel leverer hver især nogle perspektivrige forsøg på at udnytte prismateriale til at lave modeller over levestandarden i den romerske verden. Kernen i bogen

1 P.F. Bang, »The Ancient Economy and the New Institutional Economics«, *The Journal of Roman Studies* (2009), pp. 194-206; W. Scheidel, I. Morris & R. Saller (eds.), *The Cambridge Economic History of the Greco-Roman World* (2007).

2 P.F. Bang, *The Roman Bazaar* (2008); W. Scheidel & S. Friesen, »The Size of the Economy and the Distribution of Income in the Roman Empire,« *The Journal of Roman Studies* (2009), pp. 61-91.

er dog analyserne af forskellige typer arkæologisk fundmateriale, som hidtil er det, der bedst har ladet sig ordne kvantitativt i tidsserier. Det bliver dog hurtigt klart, at det ikke er nogen ukompliceret operation at benytte dem som diagnostiske indikatorer på den økonomiske aktivitet. Hverken mængden af fundne skibsvrag, sammensætningen af potteskår i fundmaterialet eller deres fordeling i landskabet over tid lader sig let eller entydigt omsætte til handels- eller befolkningsstatistik. Når mængden af fundne skibsvrag fra den romerske antik begynder at falde i det 2. århundrede e.Kr. skyldes det måske ikke en egentlig nedgang i handlen, men snarere en omlægning af handelsruterne, hvor Nordafrika fik øget betydning, og en øget brug af trætønder i stedet for de keramiske amforer til opbevaring af handelsvarer. De to ændringer vil i sig selv have bidraget mærkbart til at reducere skibsfartens arkæologiske synlighed. Men hvor meget er et åbent spørgsmål.

Hvor nyttig en aktivitet OXREP end repræsenterer, og derom skal der ikke herske tvivl, så fremstår akkumuleringen af data altså ikke som en direkte substitut for udviklingen af teoretisk og komparativt informerede modeller til at organisere kildematerialet på en meningsfuld måde. Som Finley for år tilbage bemærkede: »The only hope is a careful and judicious use of explanatory models ... without a theoretically grounded conceptual scheme, the thin and unreliable evidence lends itself to manipulation in all directions, without any controls«. ³ I den sammenhæng forekommer det mig, at OXREP måske lægger op til en tvivlsom alliance med økonomer, som ud fra et ret overfladisk kendskab til den romerske antik har ført en række endog ganske drastiske påstande om den romerske økonomis modernitet i felten. I hvert fald er det et problem, hvis konstruktionen af kvantitative datasæt ureflekteret skrives ind i en retorik, der sigter på at demonstrere handelen og generelt den økonomiske aktivitets store omfang, som så i næste runde antages at have været kanaliseret gennem et institutionelt setup der ikke adskiller sig fra det moderne.

Et indtryk af den bredere metodiske og teoretiske kontrovers bag den netop berørte specifikke diskussion fås af Francesco Boldizzoni: *The Poverty of Clio: Resurrecting Economic History*. Dette programmatisk skrift, skrevet på lige dele vrede og passion, former sig som et langt indigneret opgør med den selvsikkerhed, hvormed en række amerikanske økonomer – heriblandt netop forskere, som OXREP trækker på – har sat sig for at »kolonisere« historiefaget. Det ligger i anklageskriftets natur, at vinklingen bliver den skarpest mulige, og at modstandere

3 M.I. Finley, *Ancient History. Evidence and Models* (1985), p. 18.

skånselsløst afklædes. Bl.a. den kendte amerikanske økonom og økonomiske historiker, Peter Temin, der i de senere år har fremsat nogle vel dristige tolkninger af det romerske imperium som en stor, velintegreret markedsøkonomi af nærmest moderne tilsnit, bliver kritiseret med bidende ironi. Underholdningsværdien er høj, men det bliver lidt for ensidigt i længden.

Det tilgiver man dog gerne Boldizzoni, for hans ærinde er legitimt. Meget af den økonomisk-teoretisk inspirerede historieskrivning i disse år synes at undervurdere eller ligefrem ignorere betydningen af det kontekstuelle, varierende og uregelmæssige, som historien normalt består af. Kritikken af de såkaldte kliometrikeres verdensbillede – byggede på den neoklassiske økonomis modeller – har allerede flere årtier på bagen. Boldizzoni griber nu fat i, at en overdreven tilbøjelighed til at forlade sig på universelle, ahistoriske modeller i dag også fremføres under Den Nye Institutionelle Økonomis banner. Temin er et prominent eksempel på dette. Nogle af denne retnings teoretikere har på den anden side haft blik for, at de institutionelle og teknologiske rammer om den økonomiske aktivitet er historisk foranderlige på en måde, som ikke lader sig teoretisere i en enhedsmodel. Boldizzoni gør ikke meget ud af det allerede tilvejebragte potentiale for en produktiv dialog mellem historie, sociologi og økonomi. Selv med den polemiske og negative stil er bogen imidlertid oplysende, og alt i alt både modig, skarp og nødvendig.

Peter Fibiger Bang

ERIC KNIBBS: *Ansgar, Rimbart and the Forged Foundations of Hamburg-Bremen*. London 2011, Ashgate. 258 s. 65 GBP.

Vi har længe vidst, at ærkesædet Hamborg-Bremens historie i høj grad er præget af forfalskning af dokumenter og beretninger. Ikke mindst er ærkebiskop Hartwig (1148-68) en notorisk dokumentforfalsker, og der har stået en lang debat om omfang og karakter af disse forfalskninger. Nu viser den unge amerikanske historiker Eric Knibbs, der for tiden arbejder som postdoc ved Stephan Kuttner Institute of Medieval Canon Law i München, at arbejdet med at forfalske dokumenter for at opnå politiske resultater er begyndt af ingen ringere end Ansgar selv. Nordens apostel er også Danmarkshistoriens første dokumenterede kildefusker, og hans efterfølger Rimbart, der også skrev hans biografi, står ikke tilbage for ham.